

DE TOEKOMST VAN DE RADIO
IS DE REGIO

DOOR

Prof. Dr. Jan BRIERS

OVERDRUK UIT «DE BRUG» N° 3 - 1971

DE TOEKOMST VAN DE RADIO IS DE REGIO

Prof. Dr. D. Van de Pitte, Rector van de Gentse Rijksuniversiteit, heeft een tijdje geleden in een opgemerkt interview de moderne media hun gebrek aan positivisme verweten : wat vecht en valt en brandt en breekt komt er in; voor de wetenschappelijke, culturele, individuele realisaties is er geen plaats meer. De klacht van de Gentse academicus is geen solozang, maar een der steeds talrijker wordende stemmen in het wereldkoor : de uiterst rechtse Amerikaanse vice-president Spiro Agnew, de linkse syndicalist Major, de Directeur-Generaal van de BBC, de meerderheid van de luisteraars-kijkers.

Zij allen mogen nochtans één belangrijk aspect van dit in veel betekenissen „brandend” probleem niet uit het oog en het oor verliezen : we mogen nooit de informatie stricto sensu afzonderlijk ontleden, maar globaal in al de ketens en in al de verwante programma's. En globaal gezien volbrengt de BRT gewetensvol zijn veelzijdige opdracht. Ik ben er van overtuigd, dat dit artikel deze waarheid voldoende duidelijk zal onderstrepen.

Zij die, in universiteiten en omroepinstituut, de publicistiek van nabij volgen, weten dat ik jaarlijks een uitvoerige studie wijd aan de toekomstige programmapolitiek van BRT-2. En BRT-2 is de meest beluisterde Belgische radioketen. Traditiegetrouw is het een zeer empirisch artikel, met enkele bondige algemene richtlijnen en veel praktische suggesties. Met het oog op 1972 is de opzet wel heel anders : wat inderdaad op dit ogenblik in de internationale radiowereld gebeurt, de vlugge evolutie die men nog nauwelijks kan bijhouden, de regionalisering van media en staatsbestel, de intrinsieke waarde van een populaire radioketen als overredingswapen in de Vlaamse strijd, dat alles is zo bijzonder belangrijk voor de toekomst, dat ik dit keer het hele Vlaamse radiowezen zou willen doorlichten (wordt bij ons veel te weinig gedaan), nieuwe opties omschrijven, de grote wegen schematisch uitstippelen.

De tijd, dat de zuivere casualiteit de radiostrategie bepaalt is, dat weten we allen, voorbij.

654.195
384.54

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Welke doelwitten heeft BRT-2 bereikt tijdens het seizoen 1970-71, en waar schoot men te kort?

De systematische opgebouwde volwassen eigen informatie is het meest opvallend, door het groot publiek geconsacreerd winstpunt geworden.

Dat lag voor de hand. De centrale informatiediensten van radio en televisie hebben, zoals overal, de handen vol met het internationaal en nationaal politiek, economisch, sociaal en fait-divers-nieuws. Dat deze journaals voor sommigen een negatieve tendens vertonen, is normaal : voor de wereldnieuwsagentschappen is vooral het uitzonderlijke, het beeldrijke, het sensationele, het invloedrijke, het politieke feit van belang. Maar in een klein land als het onze, dat evolueert naar regionale structuren, en waar de hoofdstad nog slechts 15 % Nederlandstaligen omvat, is het leven in de grote Vlaamse steden en gewesten ook hoofdnieuws geworden.

Er bestaat op dat vlak trouwens een zeer duidelijke afspraak. Dagelijks delen de 5 gewesten in een gemeenschappelijk gesprek per telefoon aan de radio- en de tv-redacties mede, voor prioritaire uitzending, wat daar gebeurd is of zal gebeuren. De informatie die BRT-2 tot stand bracht, nam ze dus van niemand af; we verrijkten de BRT en veel honderdduizenden luisteraars met een complementaire berichtgeving, een over hun eigen activiteit, hun eigen inspanning en ontspanning, een die hen het nauwst aan het hart ligt : het algemeen economisch artistiek menselijk en ontspanningsnieuws uit eigen stad en streek : wat Rector Van de Pitte en de bewuste Vlamingen hebben gevraagd en gekregen. Nu in de landen rondom ons en in Wallonië de media gedecentraliseerd worden en werden naar de regio's toe, hebben we in Vlaanderen het instrumentarium gecreëerd, om althans op dit gebied geen achterstand op te lopen : de beluisteringsstatistieken van de BRT-studiedienst hebben het opvallend resultaat gewikt, gewogen, goed bevonden :

1. Wanneer Splinternieuws, dus een gesproken programma, zelfs tussen twee uitzendingen van populaire ontspanningsmuziek, de ether ingaat, stijgt meestal het aantal luisteraars met enkele tienduizenden.
2. En wanneer we per dag het aantal toehoorders van de vijf Splinternieuws edities en van het Focus-magazine (4 maal per

week) samentellen, bereiken we 1 miljoen : een oplage die tot nadenken stemt; een krant die in strijdend Vlaanderen niet meer kan weggedacht worden; veruit de grootste Belgische a-politieke publicatie.

De 100 concerten van BRT-2, want een van onze door de wet voorziene hoofdopdrachten is het aanmoedigen van het cultuurleven in onze gewesten, kunnen we zeer bondig evalueren. Het Festival van Vlaanderen, uit de grond gestampt in 1958 door Omroep Oost-Vlaanderen en later uitgebreid tot een model-samenwerking tussen BRT-2, de muziekdirectie van BRT-1-3 en de Vlaamse televisie, is thans België's belangrijkste artistieke manifestatie en natuurlijk, met zijn honderden buitenlandse radiorelais, Vlaanderens beste ambassadeur in Europa en de wereld.

De ontspanningsmuziek werd voor de BRT-ontspanningsketen zeker de zwaarste dobber : met een mini-begroting en zonder één enkel eigen ensemble de concurrentie aanbinden op een terrein waar deze het sterkste is; met een eigen keten vol cultuurnieuws — economische flitsen — klassieke muziek — het opnemen tegen Veronica, Hilversum 3, Luxemburg, en andere piraten die niets anders uitzenden dan louter amusement. Het hardnekkigste offensief van de 5 omroepen, zonder uitzondering, hebben van de BRT-2-Hitgolf en de Nationale Top-30 de populairste Belgische uitzendingen gemaakt, waarin collegiaal wordt samengewerkt met de RTB, en zelfs met de voornoemde buitenlandse opponenten.

De Amerikaanse presidenten redigeren elk jaar hun „State of the Nation”, en ik mijn kleine „State of the Station”. En bij de aanvang klinkt het altijd zeer positief, omdat we inderdaad iets bereikten, met een ploeg die niet zozeer onderbemand maar schier onbemand is, en ik persoonlijk een van de weinigen ben die de *onmenselijke* inspanningen van mijn medewerkers naar waarde kan schatten. Niet zonder wrange berusting.

Maar als koel voorstander van méér kritische informatie in het algemeen, moet ik die natuurlijk ook kunnen toepassen op de eigen radioketen. Het ligt niet in mijn bedoeling nu op te sommen, wat we niet *konden* realiseren bij gebrek aan tijd, middelen, personeel, maar *wat we niet hebben verwezenlijkt, bij gebrek aan doorzettingsvermogen*.

Ons algemeen schema kon nog duidelijker zijn : de tienerprogramma's lagen te veel versnipperd, verspreid over de hele week, zodat de jeugd het uitzendingsuur niet kon onthouden en de

anderen onverwacht geërgerd moesten uitschakelen. In 1972 zullen we de volgorde van de provinciale blokken wijzigen en een nieuwe poging wagen.

Terwijl deze mode-pop-muziek urenlang de ether werd ingeslingerd, met keurig geproduceerde schlagers naast rebutant lawaai, en we aldus door middel van de nadrukkelijke Amerikaanse aankondigingsmethode in feite ook een zeer sterke commerciële publiciteitscampagne voeren zoals al de moderne omroepen, helaas, voor vedettenplaten en platte vedetten, werd de gulden raad van beheerder Paul Knapen, om die show dreun ook systematisch te relativieren, niet voldoende au sérieux genomen. In Brabant heeft men in het sterke programma „Piraat in huis” en te Antwerpen in „Schiet niet op de producer”, het vuur aan de lont gestoken, maar een campagne tegen de etherverontreiniging werd het niet.

Dankzij de tussenkomst van de programmadirectie kan BRT-2 nu ook de eigen radio-ensembles inschakelen, zonder daarvoor reis- en eetmaalvergoedingen te moeten betalen, zoals buitenstaanders. Maar ofwel maakten we geen gebruik van deze faciliteit, ofwel zijn de orkesten reeds gereserveerd voor andere doeleinden, of eisen de dirigenten zoveel supplementaire musici, dat we andermaal met ledige handen staan.

Die drie tegenslagen leggen onze Achilles-pees bloot : *een gemis aan zin voor modern management*, ondanks alle plannen, suggesties, artikels, en het overweldigend klaar voorbeeld van het buitenland.

HEDENDAAGS BEDRIJFSBEHEER

heb ik, spijtig, bij mijn collega Prof. Dr. Vlerick niet kunnen studeren, maar ik meen toch dit te weten : gedaan met de museum-radio, waar goede en slechte componisten hun leven lang de eigen werken schrijven, programmeren, of die van hun collega's, met de hoop op een gebaar van wederkerigheid; waar waardevolle specialisten hun fascinerend hobby uitrafelen, zonder er aan te denken dat de luisteraars zich massaal afwenden. De officiële media zijn inderdaad tot het bewustzijn gekomen, dankzij een commerciële-machtige-heilzame concurrentie, dat ze niet voor zichzelf gecreëerd werden, maar voor de klant-koning met al zijn gedifferentieerde verlangens. En dankzij inspraak en contestatie, moet de radio met de wil en de wens van dit publiek rekening houden, positief en productief, onophoudelijk, onbevooroordeeld. Afzonderlijke, mooi geïnspireerde keurprogramma's, tussen een

kaleidoskopische wirwar van goede en slechte en lange en korte uitzendingen, zoals dat vroeger was, volstaan niet meer. We moeten aan marktonderzoek doen : wie zijn onze luisteraars, wat zijn hun aspiraties, wat zochten ze tot nog toe in het buitenland, hoe talrijk zijn ze 's ochtends, 's middags, 's avonds, 's nachts, welk genre verkiezen ze op welk uur ?

Alleen een gewetensvol uitgetekende radiostrategie kan de media in goede banen leiden, en hier moet BRT-2 een mea culpa slaan : de doorstroming van de algemene richtlijnen is defectueus; de beslissingen raken zoek in de eerste raderen van de hiërarchie, bereiken somtijds nooit de uitvoerende producers en regisseur-omroepers. Vaste afspraken worden stilaan vergeten, gaan ziel-togen en teloor.

En dit : uitzendingen op top-uren worden toevertrouwd aan beginnelingen, die te lui zijn om de stiel te leren; programma's, die zelfs slechte amateurs slecht moeten vinden, blijven wekenlang ongestoord in de ether; disk-jockey's die aangemaand worden melodieuze muziek te kiezen en minder heftig te keer te gaan, huilen er nog duchtiger op los. Het doet me soms denken aan een machtig orkest met 100 geestdriftige uitvoerders, die enkele maten de dirigent volgen en daarna ieder een verschillend uitverkoren deuntje blazen, opgeruimd en niet netjes.

Onze journalisten leveren prachtig werk, maar één vraag kan men hen toch stellen : hun collega's op het scherm moeten dag aan dag crisissen en rampen en burgeroorlogen en afgesprongen besprekingen bespreken, en kunnen dus moeilijk vóór de camera zitten schaterlachen. Maar de onze, informateurs van een amusementsketen, kunnen toch in elk Splinternieuws en in ieder Focusmagazine een paar opgewekter mensen interviewen. De luisteraars verwachten dat. De buitenlandse instituten doen dat — die producers weten waarom. De wereld is zoveel mooier dan de meeste journalisten van 1971 het voorstellen.

En dan die splitsing van produktie en uitzending — ze mislukte gedeeltelijk wegens hen die hun eigen smaak willen opdringen aan de toehoorders. Het duurt nu ongeveer vijf jaar dat ik de differentiëring van de ketens aanprijs; tien jaar dat ze in de meeste landen met een modern omroepbeleid groeit en bloeit. Het feit, dat de luisteraar soms amusement, soms klassieke meesters, niet dikwijls luisterspelen, wel allerhande informatie wil horen en dadelijk wil vinden op de daarin gespecialiseerde keten, is voor de radio-manager wet geworden. Concerten van zeer ernstige muziek, die BRT-2 in de Vlaamse steden organiseert om daar

het artistieke leven aan te wakkeren, moeten we op BRT-3 uitzenden, omdat dit de concertketen is voor de concertliefhebbers, en niet op BRT-2 omdat we ze zelf graag horen. In ORTF, WDR en BBC begaat men dergelijke flaters nooit.

Tenslotte een constructieve en dringende suggestie aan de managers van het hoogste BRT-niveau : wellicht is iedereen er nu van overtuigd, dat alleen BRT-2 de geschikte Vlaamse keten is, die de strijd kan aanbinden tegen de commerciële concurrenten. De tijd dat men deze strijd als overbodig afwimpelde, is natuurlijk lang vergeten. Alleen de lichte keten van de Belgische Radio en Televisie kan onze luisteraars weglukken van de eenzijdig lichte reclameradio's, casu quo men daartoe onze beluistering moet verbeteren (hier aan de kust hoor ik Veronica en Radio Nordsee tien keer sterker dan BRT-2) en ons speciale geldmiddelen ter beschikking stellen : de ORTF doet dat.

„Des moyens particuliers ont été consentis aux stations de Strasbourg, Nancy et Reims, afin de les mettre mieux en mesure de supporter les concurrences extérieures” (1).

HET PROBLEEM VAN DE PRESENTATIE

Anno 1971 verlangt de radioluisteraar, zoals reeds vastgesteld, een duidelijk schema. De aankondigingen en de suggesties van de regisseur-omroepers, kunnen daar sterk toe bijdragen. Om al onze aandacht te kunnen toespitsen op de grote opties in een later uitgebreid hoofdstuk, zullen we dit kapittel bondig resumeren. Men kan hier duidelijk tien, twintig BRT-2 programma's aanwijzen, waar de presentatie uiterst verzorgd is, soms zeer origineel. Maar in een gewetensonderzoek is het beter te cauteriseren.

1. Wanneer de regisseur-omroepers de hoofdaankondiging zeggen, nm. „BRT-2, ontspanning en Splinternieuws, Omroep...” voegen we er best de FM-golflengten aan toe. De droge opsomming ervan kunnen ze vrij vervangen door een meer publicitair klinkende annonce. De omroeper legt een persoonlijke band tussen medium en „klant”; hij tracht dat deze zich thuis voelt in BRT-2. „Once you stay at a Hilton International, you'll find your own reasons for coming back” (2).
2. De nieuwe stijl, ontleend aan de Amerikanen, maar ontdaan van zijn luidruchtigheid toegepast in de popuitzendingen,

(1) ORTF — Rapport activité 1969, p. 56.

(2) *Time*, april 1971.

schijnt aan sommige omroepers nog altijd onbekend : korte titels zonder werkwoord, het aanpassen van de annonce bij de muziek, (wat uiteraard de inspanning van het vooraf beluisteren der platen veronderstelt), het dikwijls herhalen van de programmatitel in de loop der uitzending, het afgewisseld kort en uitvoerig spreken, hard en zacht, luid en fluisterend, het duidelijk houden van de ontbolsterde naam van de show zonder overbodige plichtplegingen en prietpraat.

Spijtig dat sommige omroepers nog altijd niet verder staan dan „dames en heren, gelieve thans”. En dat ze niet aanvoelen hoe in een uitzending van 90 of méér minuten, „Goede Morgen, Morgen” tenminste driemaal moet herhaald worden.

3. De radiomanager van een lichte keten weet dat hij de honderduizenden niet meer zoals vroeger, een tiental maal per dag verjaagt met dooernstige programma's. En zijn omroeper is dus voldoende efficiënt om, wanneer een kort onpopulair maar goed intermezzo aanbreekt, behendig de massa getrouwen te waarschuwen : „over 5 minuten hoort U uw uitverkoren filmmuziek. Maar nu eerst enkele ogenblikken... „goede raad”. Hoe dikwijls werd dat reeds in talloze nota's vriendelijk gevraagd... ?
4. De BRT-omroeper vergeet te vlug dat hij ook regisseur is; dat hij, die al de door afzonderlijke producers gerealiseerde programma's na mekaar aankondigt, ze het best kan overschouwen, uitstekend het evenwicht muziek-woord kan aanvoelen, en tot taak heeft de wanverhoudingen aan te wijzen.
5. En die vreselijke wanverhouding is *DE* plaag die de hedendaagse radiouitzendingen teistert, ook BRT-2. Maar hiervoor zijn niet de omroepers, wel de journalisten verantwoordelijk. In Splinternieuws en Focus zijn de interviews dikwijls veel te lang. Ze worden niet uitgezonden terwille van de geïnterviewde, maar van de luisteraar. Eerstgenoemde moet zich dus onderwerpen aan de stijlregels van het medium, en wanneer hij te veel zegt of te traag spreekt, is iedereen er bij gebaat dat hij het overdoet.
6. Een basisfout, die dadelijk moet uitgewist worden, is de ondraaglijke wanverhouding in onze magazines. Toen ik destijds in opdracht van de programmadirecteur, na diens gesprek met Intendant von Bismarck van de WDR, te Keulen de succesrijke magazines ging bestuderen, kwam ik geestdriftig en overtuigd

terug, gewonnen voor de door de Duiters algemeen toegepaste formule van „News and Music”. In BRT-2 gaan nu elke vrijdag, zaterdag, zondag en maandag dezelfde gemengde uitzendingen = de veelbeluisterde Focus-actualiteiten. „Heute hat sich geradezu eine Magazin-Ideologie in der Publizistik ausgebildet” (1). Maar het aandeel van het woord vertegenwoordigt slechts 25 % van het geheel. Indien we verder blijven afwijken van dit succesrijk buitenlands voorbeeld, zal dit genre uit de BRT-ether moeten verdwijnen.

7. Dan zullen we immers verplicht zijn, andermaal als manager van een succesrijk omroepbedrijf, dezelfde maatregel toe te passen die ook in Frankrijk noodzakelijk werd: „Roland Dhordain, directeur Radio, a décidé de supprimer pendant une semaine toutes les présentations parlées et les commentaires sur la chaîne France-Magazine” (2). De meeste radio-omroepen moesten zo vlug mogelijk zo’n „campagne anti-bavardage” voeren. Ook wij. Is het geen teken aan de wand dat Omroep Limburg, voor zijn non-stop muziekuitzendingen zonder aankondigingen, zoveel felicitatiebrieven ontvangt.

DE GROTE OPTIES VOOR DE RADIO DER TOEKOMST

- Differentiëring van de ketens.
- Verduidelijking der schema’s, o.a. door horizontale programmafazen.
- Veranderlijke inhoud voor een veranderlijk publiek.
- Het nieuw geslaagd principieel der gezonde concurrentie.
- Groter zien en groter financiële middelen.
- Lestalk and more information.
- Méér coördinatie van de informatie.
- Regionalisering van de (staats- en) radiostructuren.
- Samenwerking met de televisie op regionaal vlak.

In de Belgische Radio en Televisie heb ik voor het eerst het begrip van de differentiatie der ketens opgeworpen en vijf jaar verdedigd. Zoals ik steeds heb voorspeld moeten ook wij in de richting evolueren, die ons door het buitenland reeds zo lang wordt aangetoond (3).

Over de algemene inhoud van BRT-1 en BRT-3 wordt hier niet uit-

(1) WDR mededelingen: 14.1.71.

(2) *Le Monde*, 20.3.71, „Pour discipliner les bavards”.

(3) Communicatie 1, p. 15, mei 1964:

Van traditionele gewestelijke omroepen naar modern Light Programme.

gewijd: dit is een studie, waarin de evolutie van BRT-2 uit een perspectivistische hoek wordt ontleed. Wellicht zal het u dan ook verbazen, dat juist BRT-2 in de nabije toekomst het minst van karakter zal veranderen: de basisprincipes werden er immers jaren geleden gewijzigd, de nieuwe richting liep er parallel met de decentralisering van de staat, de praktische buitenlandse voorbeelden zijn er op de voet gevolgd: een volwaardige ontspanningsketen met geregionaliseerde productiecentra is nog nooit zo up-to-date geweest.

We missen weliswaar nog de productie- en de financiële middelen om die volwaardigheid definitief te bereiken, maar de oplossing wordt door de hoge BRT-leiding in het vooruitzicht gesteld. Samengevat kunnen we stellen, dat de inhoud van BRT-2 zeer veel gelijkenis vertoont met de grote buitenlandse tweede programma’s (WDR) en ontspanningsketens (BBC-Radio 2, en France-Inter):

„La réforme exigée par l’évolution des goûts et des besoins du public devait s’appliquer d’abord — et c’est bien naturel — à la chaîne de grande écoute. Enrichissement du programme, élévation du niveau: tels étaient les objectifs lancés dès la rentrée d’octobre 1968. France-Inter gardait cette allure générale donnée par le „direct”; il favorise les interventions immédiates au gré de l’actualité; il encourage ce ton personnel que lui donnent des présentateurs dynamiques. Retour en soirée d’émissions composées, élaborées, axées chaque jour sur un genre ou un thème différent: France à la loupe, l’Histoire en direct, Soirée policière, Inter sans frontière, Soirée de variétés...” — En wat veel meer opvalt —: „Essais, aux heures de grande écoute (matin et midi), de formules nouvelles pour intégrer les informations dans l’ensemble du programme” (cfr. Focus, Mittagmagazin, enz.) (1).

Socialistische standpunten 3, 1965:

De drie ketens van de B.R.T.: een persoonlijke visie.

E.R.U.-Revue 103, 1 mei 1967:

Planned development of modern radio.

Vlaamse Gids, december 1969:

Modern Vlaanderenseigen radio.

„B.R.T.-1 zal bij voorkeur de keten zijn van de berichtgeving, B.R.T.-2 zal de grote ontspanningsketen worden, B.R.T.-3 zal de concertketen zijn.”

De Brug 3, 1968:

Europese radioprogrammatie: de laatste tendenzen en hun toepassing bij B.R.T.-2.

Tijdschrift voor Sociale Wetenschappen 1, 1970:

The inexorable reappraisal (differentiatie).

(1) ORTF — Rapport d’activité 1969, p. 43.

Ook de samensmelting van het ontspannings- en regionaal karakter in Vlaanderen — klein gebied — een noodzakelijkheid, is zelfs in het grote Frankrijk een gedeeltelijke realiteit : „En annexe de France-Inter, le programme Inter-Variétés, diffusé sur les émetteurs régionaux en soirée, associe tous les genres radiophoniques : musique classique, opéra, jazz, dramatiques, littéraires, documentaires, variétés proprement dites, tout en faisant une large part aux programmes présentés par les Stations régionales” (1).

Tenslotte kan de kleur van een radioketen het best omschreven worden, door de twee uitersten te bepalen : alles wat ontspannend klinkt, voor het groot publiek, tussen popmuziek en populaire klassieke meesters. „Il s'agit d'un programme léger, de musique ininterrompue, laissant une large place à la musique classique” (2). Weg natuurlijk, en liefst voorgoed, met de gewilde misverstanden : een Schubert-lied, tussen twee geliefde instrumentale melodieën, maar geen recital van een halfuur; één beweging uit een Bach-suite of een Mozart-symfonie, maar geen uur Stravinsky, mijn uitverkoren componist, want die beluister ik op BRT-3, de concertketen.

DE KEUZE : DUIDELIJK OF EENZAAM

De luisteraar heeft zich in de loop der laatste decennien niet aangepast aan de media, maar de media aan hem. De arbeider, de zakenman, de studentin en de studiosus, die lichte deuntjes wenst, schakelde tien jaar geleden automatisch Luxemburg, Veronica, of de piraten in; daarna ook geleidelijk méér en méér France-Inter, Radio 1 en 2, WDR-2. En BRT-2.

In tegenstelling met de commerciële eenvormig op amusement afgestemde omroepen, zijn de nationale instituten zich bewust (3) : van hun enorme verantwoordelijkheid en trachten hun luisteraars en landgenoten een dienst te bewijzen, door ook nationale en regionale, ook artistieke en menselijke informatie te brengen; door ook behoedzaam aan positieve beïnvloeding te doen. Hun taak is moeilijk, vergt méér overleg, diplomatie, tactiek. Zij kunnen het alleen op de piraten winnen, door een drastisch toegepaste klaarheid en stiptheid, door al de popmuziek bvb. 's woensdags en 's zaterdags uit te zenden, telkens van 12 tot 15 of 17 u., dus op tijdstippen die bijna

(2) ORTF — *Ib.*, p. 45.

(3) Mededelingen van de UER, maart 1971, p. 31. France-Inter.

(1) *Le Monde*, 12.1.71 — Entretien avec M. Robin Scott.

automatisch kunnen onthouden worden, door hen die er van houden. En door hen die ze afwijzen. Naast de indeling van een uitgesproken genre in een paar grote blokken op hetzelfde uur, wordt ook het systeem van de horizontale fazen aanbevolen, met bvb., zoals bij ons, dagelijks „Variété van 12 tot 2”, of „Goede Morgen, Morgen” (van 6.30 tot 8 u.), of in Duitsland „Das Mittagmagazin” en „Heute Morgen”.

Deze duidelijkheid belet geenszins het schuiven, onder die vaste hoofdtitel, van afzonderlijke individuele programma's, die slechts één per week in plaats van dagelijks voorkomen en die er natuurlijk moeten in passen : Een „schurend scharniertje” blijft gaaf, en wordt veel méér beluisterd in een populaire show, dan in het sprokellabyrinth van weleer.

„Une grille plus claire...

„Du moins plusieurs rendez-vous quotidiens ont-ils été établis : „Les soirées lyriques, dramatiques, musicales, commencent invariablement à 20 heures...

„Enfin, les auditeurs sont assurés de trouver chaque jour de la semaine cinq émissions musicales à heures fixes...

„Le repérage des émissions est encore facilité par la présence d'animateurs, qui partagent la journée en tranches horaires...

„En octobre, les programmes de France-Musique traduisent un nouvel effort de clarté; les auditeurs trouvent à heures fixes le genre de musique de leur choix” (1).

DE ZAKENWERELD EN DE CLIENTEEL

De eerste past zich aan de tweede aan, en niet omgekeerd. De ochtendkrant verschijnt in de boekenstalletjes vóór de arbeider naar zijn werk vertrekt. Wij niet : wij komen te laat. Een dagblad-uitgever die zo'n fout ontdekt, verschijnt een week later een uur vroeger. Wij, die leven van de verplichte radiotaksen, konden in vroeger tijden zeggen : het publiek kan ons geen fluit schelen. We speelden in plaats van te rekenen. We konden improviseren in plaats van te studeren. Maar nu...

Nu stellen we wiskundig vast, dat er in BRT-2 's ochtends, wanneer we in de ether komen (later dan Luxemburg, Europe, Veronica, Radio 1, Radio 2, France-Inter, WDR), uitzenden voor 250.000 Vlamingen. En 's avonds te 23.45 u. bij het dagelijkse afscheid, nog nauwelijks voor 2 à 4000. Wat doet nu de pers-

(1) ORTF, *ib.*, p. 46-47.

magnaat met een BRT-2 krant van 1 miljoen lezers en met een music-hall van 1 miljoen getrouwen : hij rekent, stelt vast dat het vervroegen van 45' van zijn hele dagschema hem geen cent kost, maar weerom een paar honderdduizenden Vlamingen weglukt van de commerciële, meestal Franstalige concurrenten, en treft dadelijk gezonde en verstandige maatregelen.

Ik heb dit voorstel ingediend. *Ik wacht, samen met honderdduizenden Vlaamse arbeiders, op een vlug antwoord.*

Ondertussen heeft de ORTF beslist naast France-Inter, ook France-Musique de hele nacht te laten uitzenden. En heeft WDR-2, toen werd vastgesteld dat het publiek van 's ochtends vroeg op 1,6 miljoen kon geschat worden, tegenover slechts 1 miljoen 's middags en enkele tienduizenden 's nachts, speciale financiële provisies toegekend aan „Heute Morgen”. Wij in de BRT, besteden nog altijd het meeste geld aan de avonduitzendingen : ook daarover loont het de moeite zich eens ernstig te bezinnen.

BRT-2 TOEKOMST

De nauwkeurige studie van ons publiek heeft ons tijdig doen beseffen, dat de jeugd tot de stevigste radiofans behoort en dat ze verwacht, dat we daarmee rekening houden. Omroep Limburg heeft voor hen destijds een mooie titel uitgedacht : „De Jongste Golf”. De piraten richten zich hoofdzakelijk tot de minderjarigen en bij hen liggen geen idealistische maar zuiver commerciële en dus financiële criteria voor.

„Ont été particulièrement étudiés au cours des travaux du Comité des Programmes : ...les rapports de la Télévision avec ses divers publics, ...en particulier, la sensibilisation des responsables de la TV à tous les aspects des programmes généraux susceptibles d'intéresser les jeunes, le développement des contacts avec ceux-ci pour connaître et analyser leurs besoins, et pouvoir y répondre” (1) Hier ligt een gulden open horizon voor ons gereed. En iedere omroep kan zijn zonnestralen laten doorbreken. Ik zou alleen de titel willen suggereren : BRT-2 toekomst. En ik hoor al een Splinternieuws-jongeren-editie, gesteld en gelezen door *knappe* jonge mensen die van wanten weten; en zoals afgesproken de daverende popuitzendingen, aanlokkelijk uitgesteld in drie grote blokken, steeds op hetzelfde uur; zelfs een veelbelovende tandem, waarin afwisselend een jongeman de beat „verkoopt” en een

jongedame modern-dynamisch de klassieke toppers; korte quizwedstrijden, proeven voor jonge presentators (geen praat- maar een plaatprogramma), sterke antwoorden van sterke politici op wrange vragen van jongeren.

GROOT ZIEN

We zijn een arme keten, niet met schakels van goud maar van vriendschap en van geestdrift. De meeste platen krijgen we van de firma's; de banken schenken de prijzen voor onze wedstrijden; onze reizen worden betaald door Sabena en de VTB; de helft van het geld voor het festival haalden we op door de bedelstaf te trekken door het hele land.

Maar wie in zo'n klein gebied kan rekenen op 1.000.000 vrienden, is, of laat ons dat maar denken, de koning te rijk. En wat doet die ? Hij interviewt voor Splinternieuws niet alleen de gewone man, maar ook de minister; nooit de minderwaardige sterretjes maar veelbelovende durvers en de beroemdste vedetten; zo kunnen we zeker programma's uitbouwen, die zelfs door de televisie kunnen worden gerelayerd.

Omroep Brabant heeft naar aanleiding van de laatste Canzonissamawedstrijd enkele buitenlandse journalisten samengebracht, die moesten voorspellen, wie van de Europese concurrenten, en dus ook het koppel Josy-Sigal, een ernstige kans maakte. Doet mij enigszins denken aan „Internationale Frühschoppen”, een der succesrijkste uitzendingen van de WDR, die op 6.1.52 van stapel liep in de radio, 6 buitenlandse (dus objectieve) persvertegenwoordigers een Duits politiek probleem laat ontleden, sedert 30.8.63 door de WDR-TV wordt gerelayerd en op 9.3.71 „Tausendmal !” de ether had veroverd.

In BRT-2 wordt niet over politiek gehandeld, maar er bestaan honderd andere en plezieriger thema's.

Groot zien zonder geld in kas veronderstelt natuurlijk de kunst, om knappe medewerkers tegen een vriendenprijsje te kunnen overreden tot optreden.

Hierin worden we erg gehandicapt door een strenge maatregel, die in de BRT tot stand kwam door de (ietwat overdreven) vrees voor kritiek op sterke interne cumulatie. Populaire radiofiguren, en in de gewestelijke productiecentra werken er heel wat, die in

(1) ORTF — *Ibidem*, p. 74.

de Verenigde Staten of in de commerciële media miljoenen zouden winnen, mogen binnen of buiten de BRT nauwelijks 25.000 fr. bijverdienen per drie maanden. Inderdaad zou een of andere grimmige senator in een parlementaire vraag een overzicht kunnen eisen van de ambtenaren met bijverdiensten en een opvallend groot aantal kan de indruk wekken van een ongezond beheer. Of kunnen we aan het gewetensvol parlamentslid antwoorden dat iedereen goede radio en tv wenst, dat in een klein taalgebied van 5,5 miljoen inwoners tienmaal minder geniale en geschikte quizmasters en cursiefschrijvers en humoristen en animators voorhanden zijn dan in Frankrijk en Duitsland en Groot-Brittannië, dat ze in een Vlaanderen waar het correct taalgebruik nog hoe genaamd niet ingeburgerd is, nog zeldzamer zijn. En dat niemand het ons kwalijk zal nemen de schaarse prima krachten in te zetten, waar en wanneer we ze nodig hebben. En niet vergeten, dat radiosterren meestal slechts korte tijd schitteren en we ze best gebruiken vóór ze uitgedoofd zijn. En dat de doorgebroken tv-collega's tegenwoordig de meest lichtgevende zijn. Daarom hadden we ze jaren geleden, andermaal zoals in den vreemde, in groten getale ingeschakeld. Mag dat werkelijk niet meer? Van de volksvertegenwoordigers?

Zo ziet men het in Duitsland: „Et il me parait très important que les collègues travaillant dans d'autres départements spécialisés contribuent, par leurs connaissances et leur clairvoyance, aux émissions...” (1).

BLOEIEND BEDRIJF : DUS CONCURRENTIE !

Sedert de opkomst en de triomf van de televisie is de radio gaan strijden voor zijn bestaan. Dat was een eerste vorm van concurrentie en een eerste prikkel tot verbetering en vernieuwing. Het was niet de enige en zelfs niet de belangrijkste. Nationale media, die door hun alleenheerschappij zelfvoldaan waren en verkalkt, schonken conservatieve regeringen de aanleiding om mededingers in het leven te roepen: de BBC moest plotseling de strijd aanbinden tegen een uiterst actieve Independent Television, en weldra tegen tientallen privé-radiostations; de eigen programma's, globaal genomen, zijn door deze heftige strijd, regelmatig in de vorm van belangstellingscoëfficiënten in de hele pers gepubliceerd en commentarieerd, verbeterd. In Frankrijk zelf bestaan geen com-

(1) Mededelingen UER. Maart 1971, p. 5.

merciële opponenten, maar de Franse Staat heeft de meerderheid van de aandelen in de commerciële periferische zenders in handen, doet niets om Luxemburg en Europe te kortwieken, en volgt van op afstand hun gezonde wedijver met een totaal verjongde en zegevierende Franc-Inter.

Nederland: ook daar gelooft men plotseling in opiniepeilingen, plaatst men Hilversum 3 tegenover Veronica en de piraten, wijst men trots op zeer hoopgevende vergelijkende cijfers (1).

WDR-2, dat vertelde mij dienstoverste Dieter Thoma persoonlijk, heeft met zijn Mittagsmagazin en met andere sprankelende uitzendingen, de strijd aangeboden met de Duitse uitzendingen van Radio Luxemburg: WDR-2 vaart er wel bij.

De verouderde BBC light Programme werd gesplitst in Radio 1 en Radio 2, types van een tot het uiterste doorgedreven differentiëring, om beter Radio Caroline en andere tegenpolen te kunnen neutraliseren.

Zelfs BRT-2 heeft destijds de vraag gesteld: concurrentie tegen diezelfde hongerige piraten, die ook onze Vlaamse kust afschuimen, of niet? Heeft de handschoen opgenomen, zijn schema beter bestudeerd, zijn stijl bijgewerkt, zijn inspanningen verdubbeld, zijn resultaten verveelvoudigd.

Gezonde concurrentie: die moet er zijn — maar ongezonde is verwerpelijk. Strijden tegen Veronica met zenders die, ik stel het andermaal vast terwijl ik dit artikel aan 't stellen ben, noch op AM noch op FM tot in Oostende of Knokke doordringen, is ontmoedigend. Uren later in de ether komen dan de privé-collega's, eveneens. Moedig vechten uit idealisme, maar met ongelijke financiële en personeelsmiddelen, is onverantwoordelijk, voorbijgestreefd, hopeloos.

Ik geef de moed vanzelfsprekend niet op, omdat het buitenland zodanig opvallend en eensgezind de juiste weg aantoonde, dat ook wij hem eerlang moeten volgen.

Daar is men zelfs zover gegaan de concurrentie niet meer als een *middel* tegen vreemde indringers te hanteren, maar als een doel, om in de eigen instituten het niveau te verhogen door een kwalitatieve, gezonde wedijver.

„Ont été particulièrement étudiés au cours des travaux du Comité des Programmes de Télévision: une organisation où chaque

(1) *Televizier* 25.2.71. Hilversum 3 contra Veronica.

chaîne forme un ensemble cohérent et autonome, et où les deux chaînes se concurrencent par leur qualité" (1).

SAMENWERKEN OF SAMENSMELTEN

De Algemene en Programmadiirecties van de BRT hebben de wens uitgedrukt, dat er tussen de sportuitzendingen van de radio en de televisie, en later tussen de informatie en al de andere uitzendingen, méér samenwerking wordt nagestreefd. Persoonlijk vind ik dit een uitstekende idee, die trouwens wel in de meeste omroepinstituten zal opgerezen zijn in de loop der laatste jaren. Daarbij rijst soms de vraag hoever men moet gaan en of zelfs samensmelting moet overwogen worden? Het eensgezind buitenland antwoordt op deze laatste overweging negatief.

Nu zal mij zeker iemand verwijten, dat ik steeds vergelijkingen maak met BBC, ARD en ORTF, en niet met kleine burens, zoals Nederland. Doodeenvoudig: met het Nederlands systeem, zwaar gehypothecerd door een heel eigen, speciale, traditionele en over godsdienstige en politieke privileges versplinterde omroepstructuur, kan geen enkel parallelisme opgaan.

Het buitenland en de samenwerking:

Frankrijk: „En octobre (1969) sont intervenues les premières réformes de structure décidées par le Conseil d'Administration et la Direction Générale.

L'information a été constituée, sur chacune des chaînes, en unités autonomes; ainsi, la gestion de la Télévision est décentralisée et améliorée; la mission de service public est facilitée" (2).

Duitsland: enkele maanden geleden hebben de directeurs van de WDR mij persoonlijk verklaard, dat de informatiediensten van de eerste en tweede radioketen volledig onafhankelijk en autonoom werken. De concurrentie werd weliswaar niet als een systeem vooropgesteld, maar de structuur voldoet en leidt, zoals overall, tot groter inspanningen en mooier resultaten.

Hierbij aansluitend onderstreep ik het feit, dat de tweede keten er, zoals bij ons, regionaal is en een zeer belangrijke informatie-opdracht toegewezen kreeg.

De algemene tendens is dus duidelijk: *decentralisering*. Hoe passen de regionale nieuwsuitzendingen in die structuur en wat kunnen we er eventueel uit leren voor Vlaanderen?

(1) ORTF, *Ibid.*, p. 74.

(2) ORTF, *Ibid.*, p. 25.

Frankrijk: „Onze Directions Régionales groupant 23 Bureaux d'Informations et Centres d'Actualités Télévisées sont à la fin de 1969 autant de fenêtres, ouvertes sur la vie de nos régions. Les Directions Régionales de l'ORTF sont certes toujours le vivier dans lequel Paris ne cesse de puiser. 20 % des sujets traités par les unités d'information sont produits dans les régions. Mais les Maisons de la Radio implantées au siège des grandes métropoles n'en continuent pas moins d'ouvrir leurs antennes à tous les grands courants d'opinion. Par leur rayonnement, elles sont des centres de vie artistique régionale.

Le Français de l'intérieur était hier plus curieux de Paris que de sa province. Aujourd'hui, au-delà de sa ville ou de son village, il découvre et prend sa mesure des richesses et des potentialités de sa région. Averti par la radio et télévision régionales, il lit davantage la presse régionale et les livres se rapportant à la vie de sa région... La Délégation aux Stations Régionales... s'emploie à donner sa chance à chaque région radiophonique par la pratique d'une large politique de décentralisation...

(wordt mijn titel duidelijker?)

„Télévision: les régions

— réalisent des programmes à caractère régional, grâce à des moyens de productions locaux: émissions d'actualité régionale quotidienne (leur durée a été portée depuis les 24 mars 1969, de 15 à 20 minutes; leur horaire a été avancé à 19 heures), en „décrochage" ou en complément sur la 1re ou la 2e chaîne; émissions hebdomadaires: ...Le volume global de la production télévisée des 23 stations s'élève à 2114 heures par an.

— contribuent à l'élaboration des programmes nationaux (plus de 400 heures par an): inserts filmés dans les émissions de jeux ou de variétés, reportages vidéo (élections, sports)...

— produisent, pour la 1re chaîne, le magazine mensuel de 45 minutes: „Vivre en France".

Le Journal télévisé Paris-Ile-de-France a été rattaché, depuis le 6 octobre 1969, à la Délégation aux Stations régionales" = Brabant bij ons.

Les liaisons entre les stations régionales et les unités d'informations sont désormais du ressort exclusif de la Délégation" (1).

Men kan zich natuurlijk afvragen, of de regio's in die landen niet uitgestrekter zijn dan bij ons, en of men er zich niet richt tot méér

(1) ORTF, *Ibid.*, p. 55 en 56.

dan 1 miljoen inwoners, bevolking van een Vlaamse provincie en bediend door 1 gewestelijke BRT-2 omroep.

Antwoord : Frankrijk wordt verdeeld in 23 regionale tv-informatiecentra : wanneer men Parijs afrekent, is het aantal luisteraars-kijkers in die Franse gewesten inderdaad niet veel groter, dan het publiek van Omroep Antwerpen. — En hoe kleiner het land, hoe kleiner de regio's.

In Duitsland verloopt de decentralisatie even vlug, worden steeds meer nieuwe regionale radio- en tv-omroepen tot stand gebracht. In Groot-Brittannië is men al aan de lokale omroepen toe. Ook daar is de informatie de hoofdpoddracht en werd ze volledig zelfstandig gestructureerd.

„Audience reactions to local radio in the first light areas was found to be strongly favourable : an average of 60 per cent thought their local station had done excellent or quite a good job” (1).

REGIONALE TELEVISIE INFORMATIE

U hebt opgemerkt dat hier, in een studie gericht op de toekomst, opzettelijk buitenlandse voorbeelden en argumenten worden geput in het actuele heden. Ook over de regionale TV. Ik heb daar mijn eigen opinie over, en dat die niet noodzakelijk strookt met die van andere BRT-specialisten, is maar natuurlijk. — Alleen wijs ik er toch op, dat mijn visie het gevolg is van voorzichtig en rijp overleg, van ervaring op Vlaams gewestelijk gebied, van een zeer uitgebreide lectuur der buitenlandse documentatie, en van talrijke besprekingen ter plaatse in Parijs (O.R.T.F. 25-27 april '71), Keulen (WDR, 26-28 april '70), London (BBC, telefonisch op 8 april '71).

Een artikel uit *Le Monde* illustreert uitstekend de buitenlandse toestanden : 1) „Un centre pilote de télévision est inauguré à Strasbourg... Cet ensemble, dont le coût total s'élève à 7 millions de francs environ, constitue le centre de productions le plus moderne de France, a souligné M. de Bresson (Directeur-Général de l'ORTF) : „Ces installations doivent permettre de développer sensiblement la capacité de production de la station, qui réalise, en plus des deux heures de journaux télévisés hebdomadaires, une heure et demie d'émissions, de magazines littéraires, artistiques, sportifs et de reportages par semaine. Ce centre doit

également répondre à la mise en place de la troisième chaîne, dont la vocation régionale (suggestion pour de 2de Vlaamse tv-keten in een naar decentralisering evoluerend en verlangend Vlaanderen) sera prépondérante”. (In Duitsland is de tweede keten eveneens regionaal gericht).

En een tip tegen de samensmelting : „Il faudrait aussi qu'un desserrement de la tutelle administrative donne plus de souplesse de fonctionnement à la station et procure plus de possibilité d'initiative à ses responsables” (1).

Duizendmaal gewonnen voor constructieve samenwerking

Maar de liefde komt liefst niet van één kant, van de regionale kant. De dagelijkse intertelefoon tussen de TV, de radionieuwsdienst en de 5 gewestelijke centra, zou indien hij technisch naar wens verliep, grote diensten bewijzen, vooral aan BRT-1 en dat is prachtig. Zo kan men ten minste beletten dat de 3 redacties eenzelfde thema behandelen, of afspreken dat het toch gebeurt maar uit een verschillend standpunt. In de hoofdjournaals maakt BRT-1, ook aan de luisteraars van BRT-2, de hoofdpunten bekend van „Actueel”; het zou dus volkomen normaal zijn, dat ook de luisteraars van BRT-1 de inhoud leren kennen van de belangrijkste enquêtes en interviews in „Focus” en sommige splinternieuwsedities, die de laatste tijd trouwens systematisch gepubliceerd worden in al de prestigekranten. De interpubliciteit, ingevoerd door de programmadirecteur, eveneens naar Frans voorbeeld, vind ik modern en efficiënt. Hoe kan dit alles versterkt en verbeterd worden? In de ORTF werd een soort intern nieuwsagentschap in het leven geroepen, om het nieuws tussen nationale en regionale redacties, die zoals bij ons onafhankelijk werken en trouwens niet anders kunnen, te canaliseren. Interessant initiatief.

IDEEËNVEILING

Kleine berekening : vijf jaar geleden stelde ik voor de differentiëring van de ketens in te voeren en BRT-2 uit te bouwen tot het ontspanningsprogramma met regionale inspiratie. We naderen geleidelijk de definitieve verwezenlijking van deze nuchtere droom. Laat ons nu dit nieuw plan van regionalisering, verduidelijken, moderniseren, verjongen en hechter samenwerken dadelijk realiseren.

(1) 10-11 jan 1971, p. 13.

(1) 10-11 jan. p. 13

En overgaan tot het tweede gedeelte van dit jaarlijks artikel : de ideeënveiling. In het kader van de voornoemde algemene omroep-politiek hebben niet alleen de geïnteresseerde lezers, maar zeker ook de BRT-2 producers gedacht aan heel wat nieuwe programma's.

Ziehier enkele eigen suggesties :

1. *Radio in de realiteit*, niet alleen meer in de ether. Terwijl ik bij ons toch eens hoor beweren, dat de orkesten minder voor concerten, maar voor studio-experimenten moeten dienen, stellen we overal elders het tegengestelde vast. Lees de talloze tips in de talrijke buitenlandse omroepbrochures.
Het kleine festival van ontspanningsmuziek duurt 1 of 2 weken, wat ons toelaat het accent te leggen op onze beste binnen- en buitenlandse produkties, met per gewestelijke omroep een grote publieke ontspanningsavond en veel (weder)uitzendingen van opgenomen en andere modeluitzendingen; was een rechtstreekse toepassing van veel gezonde principes : samenballen van inspanningen in plaats van versplinteren, contact met de luisterwereld, goede propaganda voor waardige initiatieven. Op dit laatste punt hebben we allen samen gefaald. Er moet elk jaar 1 enkele verantwoordelijke producer voor aangeduid worden.
2. *De week van de BRT-orkesten*, een dankbaar thema voor een dankbare schare verdienstelijke medewerkers, is nog steeds geen tastbare werkelijkheid.
3. *Open House* is een idee van de WDR : het groot publiek, en dit is een enige gelegenheid om ook de radiocritici uit te nodigen, mag diverse realisaties van de 5 centra in de studio's of zalen bijwonen. Dat wordt systematisch gedaan bij ons. Maar wie weet het ? En bracht de producer-woord een actualiteit over de confrontatie van zijn collega muziek met veel nieuwsgierige mensen ?
4. *De BRT-ensembles* worden ons, door een maatregel van de programmadirecteur, voor het eerst zonder hoge kosten, ter beschikking gesteld. Maar stellen we nu niet zoals de Amerikaanse slaven, na hun strijd voor de vrijheid en na hun zegepraal de vraag : wat zullen we er mee doen ?
5. *Een eigen groep* vormen (denk aan het Trio Cassiman) of de stichting ervan uitlokken, en dan met heel het gewicht en het prestige van een populaire radioketen naar een verdiend succes stuwen, moet wel fascinerend zijn.

6. *Vlaanderen nodigt zijn vrienden uit*.

„Te gast in Brabant” was een initiatief naar mijn hart. Werd te vroeg opgegeven. Omroep Antwerpen introduceerde Veronica, West-Vlaanderen Peter Koelewijn, Oost-Vlaanderen de RTB-Formule J, Limburg de WDR. Maar hoe méér vrienden hoe gezelliger : Hilversum 3, Radio 1, France-Inter, Rijsel, Keulen, de Waalse regionalen, en Maandagboek, onze TV-ontspanningssectie, de tv-tienerklanken, de Heren van Zichem, de TV-filmsectie, de jazzdienst van Elias Gistelincq, mogen er gerust bijkomen.

7. *Goede Morgen, morgen* van 6.30 tot 8 u.

is ons meest beluisterd programma : méér dan een half miljoen betekent wat voor arme straatmuzikanten als BRT-2. Sommige omroepen hebben de idee om die ochtend wat in te peperen met humor, mooi uitgewerkt, anderen natuurlijk niet. In den vreemde besteedt men het meeste geld aan de meest gevolgde programma's : dat eist een berekend manager en ik ook.

8. *Variété van 12 tot 2* : meestal méér dan 300.000 getrouwen. Hier ook horen we een te groot verschil tussen de vette en de magere dagen. Op dit topuur een toppunt brengen is een hoofdopdracht.

9. *Een avond, een show* :

De statistieken van de BRT-studiedienst, die voor mij richtinggevend zijn, omdat al de rest rust op drijfzand, wijzen voor BRT-2 één duister punt aan : 's avonds, van 17 u. af. Vroeger zou men dit misschien hebben genoteerd met superieure onverschilligheid; nu niet meer. En ik vermoed dat ik de formule heb gevonden, die jeugd en adulten, massa en eenzame fijnproevers kan lokken. Het produceren, tussen 18 en 19 u., of van 20 tot 21 u., van een DAGELIJKSE GROTE SHOW, rond een centrale variété-figuur. Duur : 60' — verhouding : 50' muziek en 10' woord. Realisators : jonge toegewijde geestdriftigen met vakkennis. Hoofdacteurs : de Frank Sinatra, Benny Goodman, Rogers en Hammerstein, Bing Crosby, Andy Williams, Bernstein, Ella Fitzgerald, Amalia Jackson, Beatles, Cleerence Clearwater Revival, Maurice Chevalier, Josephine Baker, Charles Trenet, Yves Montand, Gilbert Bécaud, Charles Aznavour, M. Mathieu, Ramblers, Dolf Van der Linden, Rudolf Schock, Robert Stolz, Maurice Béjart, Francis Bay, Barbara Streisand-show.

Met voor sommige droomvedetten vijf of tien uitzendingen, een stripverhaal, met anecdotische en biografische gegevens,

en niet alleen met een uurlang dezelfde stem : instrumentale bewerkingen, muziek van voorgangers en van tijdgenoten, parallele illustraties, moeten zorgen voor de afwisseling. Ik hecht aan de realisatie van deze gemakkelijke, succesrijke opgave, zeer veel belang.

„La Radio : Retouches et Recherches. Europe 1 : chaque soirée est désormais centrée sur un thème de variété précis” (1).

10. Een condensé van operettes en musicals is tegenwoordig ook overal, zelfs in de televisie, een veelgebruikte formule.

11. *De stem der groten*

werd destijds in BRT-2 misschien voor het eerst geëxperimenteerd. Enkele uitzendingen hield men vol. Daarna werd de idee stilletjes vergeten en enkele maanden daarna met veel tam-tam door Europe of Luxemburg, ik weet het niet juist meer, wereldkundig gemaakt. Een uur lang worden gewoon telefonisch vooraanstaande figuren, grote politici, artiesten, sportfiguren, actuele mensen, opgebeld (natuurlijk na een beleefde voorafgaande korte waarschuwing per brief) en in een kort interview gevraagd, welke hun uitverkoren plaat is en waarom. De tv deed het onlangs na voor de poëzie. Ook dat werd een meevaller.

12. *De anekdotische of informatieve presentatie van de populaire klassieke muziek.* De directeur van de ORTF-studiedienst verklaarde mij in een onofficieel gesprek, dat het gedeelte van de Franse bevolking, geïnteresseerd voor de klassieke muziek, nog altijd zeer minimaal is : maximum tien procent. Bij ons... is het, denk ik, nog erger.

13. *Casanova*

en collega's kunnen in weer andere romantische omklede features, of ontklede brutale realiteitsbeelden centraal gesteld worden, ook in de hele pers. „Love”, „Love Story”, „Liefde”, Mourir d'aimer” : naast al de Engelse titels mogen we voor zo'n thema wel eens bij de Fransen in de leer gaan. Met overweldigend sentimentele muziek en rake, naakte, soms gefluisterde woorden (2).

14. *Musik-Aktuell* is een indrukwekkend magazine, dat om de vier weken gaat op het derde programma van de WDR. Het duurt 90'. Vandaar mijn suggestie om in ons Tweede ontspanningsprogramma een maandelijks

(1) *Le Monde*, 2.3.71.

(2) *Time*, 11.1.71, p. 21.

BRT-2 *Gigant* te produceren. Ik zie het zo : één omroep en één producer is verantwoordelijk voor de uitzending; en natuurlijk telkens een andere. Ze duurt 2 u. bestaat uit talrijke actuele bondige nieuwtjes-interviews-persberichten over het brandend actueel internationaal en eigen showleven. Niet zozeer uitvoerders maar producers-kenners-specialisten zou ik aan het woord laten, en bij voorkeur BRT-collega's van beide media. Want mijn conceptie van *gezonde* concurrentie is er een die terzelfdertijd de vriendschapsbanden tussen de ketens toehaalt door voortdurende sympathieke samenwerking : de uitzending kan crescendo gaan, een soort scala met vooraan als een majorette de lichte muze, en trapsgewijze kan de conceptie, bvb. op het middaguur tegen 2, klassieker worden; ze blijft echter op het ontspanningsniveau.

Kandidaten : de eigen producers-ontspanning, een Francis Bay, de realisators van de op het getouw staande tv-shows, een Gobert van het Humor festival, de vernieuwers van Westpoint, een collega die te Londen de recentste musical bijwoonde, de programmadirecteur die terugkomt van de E.R.U.-vergadering, Etienne Van Neste (Bel Canto) en Mortier-Struys (Met 2 in de opera) na mekaar, Elias Gistelincx over een jazz-event, Renier Van der Velde en de Dagen van de Gitaar, een student doet een oproep voor het Jong Festival van Vlaanderen. Een onuitputtelijke reeks. En een levende prestige-agenda voor de hele BRT. („Variété in Radio en TV”, omroep Antwerpen, vrijdag 13.15 u.-14 u., uitgebreid).

15. Dit initiatief zou de aanleiding of de affiche kunnen worden van *Une charte de coopération culturelle* (1).

„Il est certain que la force de diffusion que représentent la radio et la télévision est indispensable à une action culturelle et ensemble. Pour que la qualité... rejoigne la quantité (groot publiek)”. Maar daarover later in een speciale bijdrage.

MEER INFORMATIE, MINDER CONVERSATIE

De theorie van de differentiëring van de ketens heeft in het buitenland weliswaar minder weerstand uitgelokt dan bij ons, maar toch : de radio-instituten hebben te lang hun volksopleidende opdracht willen realiseren door de cultuur gecamoufleerd tussen de ontspanning te schuiven, om daar in een handomdraai te willen

(1) *Le Monde*, 28.3.71. Entretien avec M. Jacques Duhamel.

van afzien. Tot de commerciële concurrenten en de eigen opiniepeilingen zwart op wit bewezen, dat de luisteraar zelf wil kiezen, tussen sterk verschillend gekleurde ketens. De vrees, dat dit de culturele programma's zou terugdrukken in zgn. radioghetto's, werd getemperd door de vaststelling, dat de sociale stand van de luisteraar hem niet drijft naar ontspanning, ernstige muziek of didaktiek, maar zijn tijdelijke voorkeur en stemming.

„... un auditoire qui n'est pas défini ni par un niveau social ni par un degré d'éducation ou de culture, mais par une attitude d'esprit”. *Onze gesproken uitzendingen*, nog méér dan onze muzikale, moeten door deze overweging, geconditioneerd worden : welke informatie en andere woordprogramma's passen in een ontspanningsketen met regio-inspiratie en met de meerderheid van de naar verpozing zoekende Vlamingen als publiek.

Eerst een woordje over de *presentatie*.

In deze eeuw van televisie en beeldcultuur, zou een méér suggestieve, imaginatieve, descriptieve voorstelling welkom zijn. Zelfs in wereldkranten heeft men eerst de niet ondertekende artikels van een signatuur voorzien, later van de pasfoto der editorialisten. — Zo kan men bij radio-interviews eerst in gebalde stijl (zonder werkwoorden) de geïnterviewde introduceren, of in amusementsshows de vedette, voor concerten de zaal met publiek en stemming. Ik ben wel benieuwd hoeveel regisseur-omroepers deze suggestie systematisch in realiteit zullen omzetten en een nieuwe dimensie schenken aan een te auditief geworden medium.

16. *Splinternieuws*

Gaf aan BRT-2 zijn definitief gezicht : de regionale Vlaamse informatie, de algemene ontspannings- en artistieke berichtgeving. Het valt op hoeveel hoogstaande Vlaamse intellectuelen geregeld luisteren, naast de trouwe grote massa. Misschien kan *dit* er nog bij :

„Armoede” : ze is niet uitgeroeid in ons land. Van tijd tot tijd er even aan herinneren, verrijkt de luisteraar.

17. De vernederlandsing van onze straten schijnt, en dit verbaast mij uitermate, heel weinig Vlamingen en zelfs de studenten niet te beroeren. In 1 straat werden te Gent, op een week tijd, twee nieuwe mooie zaken geopend : „Prémaman; en „Prénatal”. Persoonlijk voel ik dat als een belediging.

18. *R.U.G.en V.U.B.*, de eerste nochtans met een wereldfaam en beide als exponenten van de Vlaamse wederopstanding, komen naast Leuven te weinig in het nieuws.

19. *Méér menselijke* nieuws kan onze populaire radiokrant veel

drukker doen verkopen : de roepers op de voddenmarkt, het leven van een air-hostess, avontuur van de chauffeur der TEE-treinen, de dokter na een openhart operatie, de bloemenverkoper op de markt, het geredde leven van een kind, hoe werd ik miljonair, hoe kwam het bankroet.

20. *Ontspanningsnieuws uit de wereldpers*, uit de belangrijkste weekbladen, over radio en televisie en musicals en enkele festivals en filmstudio's, neemt een te kleine plaats in bij de BRT-2 berichtgeving. Dat zou nochtans onze journalisten kunnen doen vermijden ongeveer hetzelfde nieuws te brengen als hun collega's van BRT-1.

21. *De jeugdeditie* van Splinternieuws mis ik nog altijd, in deze wereld van jongeren in contestatie, van inspraak, van stemrecht op vroegere leeftijd, van media die de jeugd 'n positiever gesteldheid kunnen inprenten. In de V.S.A. stoffereren, schrijven, presenteren, propageren de jongeren zelf die magazines. Vlaanderen volgt ?

22. *Focus is een mijlpaal* geworden.

Het is de algemene titel voor vier grondige en uitgebreide BRT-2 magazines die wekelijks alle ramen openen op ons Vlaamse land. En het is de eerste BRT-uitzending, waarin de zegevierende formule *Music and News* globaal werd toegepast. Aangezien deze milde afwisseling van nieuws en veel muziek op het middaguur dadelijk de zegen kreeg van het publiek, maar niet eensgezind werd toegejuicht in de BRT zelf, ontleden we eerst buitenlandse reacties op dit overal toegediend radiorecept.

Mededelingen van de E.R.U., ARD, Maart, 1971, p. 5.

„Playdoyer en faveur des magazines de la deuxième génération. Lorsque, *voici dix ans*, le premier magazine radiophonique d'actualités passa sur les ondes à Berlin-Ouest et en République fédérale d'Allemagne, une sorte de conflit idéologique éclata entre les sociétés de radiodiffusion. Certaines étaient choquées de constater que dans ces émissions, à des informations, et même à des informations politiques, se mêlaient les divertissements.

Aujourd'hui, presque toutes les sociétés de radiodiffusion ont désormais inclus dans leur programme des magazines d'actualités. Nombreux sont ceux qui aiment écouter pendant cinq minutes les commentaires d'un journaliste et de se détendre ensuite au son d'une musique légère.”

En hier moet ik reeds twee zeer foutieve afwijkingen betreuren : verkeerde dosissen, veel te veel woord en veel te weinig muziek, maken van dit spitant aperitief een zware onverteerbare brei. In Duitsland worden geen interviews geduld van méér dan 5', en daartussen komen telkens 9' muziek ! Daarenboven vergeten onze specialisten, die voor de rest schitterend journalistiek werk leveren, dat ze informateurs zijn van een moderne ontspanningsketen en niet nog ernstiger moeten doen dan hun collega's van de beide nieuwsdiensten, dat ze de hele gamma van de ontspanningswereld even hoogstaand en heel wat boeiender-virtuoos kunnen bespreken, zoals de Westduitsers het hun altijd hebben voorgedaan.

Le Monde van 11.1.11 „La Remontée d'Europe 1”

„Pense-t-il que les goûts des auditeurs ont évolué, que la formule du Music and News doit-être revue ?”

„A mon avis rien ne change fondamentalement dans ce domaine. Il y a seulement des phénomènes cycliques, des modes qui passent et qui reviennent.”

WDR - mededelingen van 2.2.71

„Die Magazine „Heute Morgen” und „Mittagsmagazin” (beide im II. Hörfunkprogramm) sind Spitzenreiter der WDR. Als meist gehörte UKW Sendungen in der Bundesrepublik...”

Focus, de Vlaamse bladzijde van een Europese en Amerikaanse bestseller, moet dus verder een breed publiek van meestal méér dan 300.000 luisteraars, blijven boeien en voorlichten. Maar op één voorwaarde : dat het even sterk met kleurige amusementsklanken geïllustreerd wordt als overal in 't buitenland. De telefonische oproepen van de mensen thuis, die met groeiend succes een paar maanden de uitzendingen opluisterden, afgeschaft werden, weer opdoken in „Actueel”, kunnen rustig bij geschikte gelegenheden weerom ingeschakeld worden. En liever enquêtes over film in vliegtuigen, muziek in trams en in stations, BRT-2-relais in fabrieken en grote magazijnen, dan over luchtverontreiniging.

Ten slotte sta ik er op, dat we de „Time listings”, bij ons enkele jaren geleden „Top drie” genoemd, en waarin elke regionale omroep wekelijks de beste artistieke en ontspanningsvoorstellingen van zijn gebied opsomde, opnieuw invoeren, vooral nu we in onze ontspanningsketen de Dagklapper moesten overnemen. „Top drie” laat ons toe de beste 3 manifestaties uit te

kiezen, en geen publiciteit meer te maken over minderwaardige sleur.

We naderen het slot van deze overzichtelijke BRT-2 problematiek. Mijn laatste inkt zal ik doen vloeien voor de geschreven pers. Ze schrijft heel veel over radio en televisie. Ik ben altijd van oordeel geweest, dat wij over de kranten veel te weinig zeggen. Sedert vorig jaar hebben we nochtans ook op dit gebied vernieuwing gebracht :

- a. Het confronteren van diverse dikwijls tegenstrijdige recensies over eenzelfde film, toneelstuk, opera, in Splinternieuws : soms leuk.
- b. Het interviewen van directeurs, hoofdredacteurs, redactie-secretarissen over belangrijke reeksen, reisverhalen, strips, de oplage, de publiciteit, de concurrentie. Moeten we uitbreiden.
- c. Aan het slot van ieder Splinternieuws, dus vijfmaal per dag, kondigen we voor de luisteraar de hoofdtitels aan van de volgende dag in enkele Vlaamse dagbladen : kunnen we uitdiepen.
- d. Maar we kunnen ook eens gaan samenwerking zoeken, waar ze te vinden is, nml. met de pers- en communicatiesecties van onze drie universiteiten, en die studenten suggereren een wekelijkse jeugdeditie op te stellen.
- e. Journalisten vragen WDR-Redacteure (1) is een ontmoeting, die we gedeeltelijk hebben ingevoerd bij het organiseren van onze persconferenties, en waar telkens een ander algemeen programmaschema van BRT-2 werd ontleed. Waarom eigenlijk werd het niet de harde dialoog die we hadden verwacht ?
- f. Le Journal inattendu van Radio-Luxemburg liet vroeger een buitenstaander als hoofdredacteur fungeren, maar nu wekelijks de geschreven pers. Dat kan meevallen.
- g. „De waarheid” kan een strakgehouden rubriek worden, waarin we de ogen openen van de jeugd : weet deze dat de pers en de media van de zo dikwijls verguisde Amerikaan wellicht de meest vrije en volwassen is ter wereld ?
- h. En in die veelbesproken Duitse Mittagsmagazines (2) (WDR-II) wordt sedert 1 april j.l. *dagelijks* tv-kritiek uitgezonden, tussen 13.30 en 14.00 u., met korte besprekingen door tv-recensenten. Zouden wij dat mogen ?

Het was geloof ik, in 1970, de eerste maal dat de Radio-Oscar toegekend werd aan een hele keten. We zijn dus wellicht op de

(1) WDR-mededelingen, 13.1.71.

(2) *De Standaard*, 13.4.71.

goede weg. Indien de BRT-leiding het introducerend gedeelte van dit omroepsbeleidsschema dadelijk wil flatteren, want het is in feite de cristallisatie van de moderne buitenlandse tendensen, kunnen we met nieuwe moed het tweede gedeelte beginnen uitwerken.

Aan elke lezer van dit universitair artikel en aan iedere medewerker van BRT-2 vraag ik welke plaats hij wenst te bezetten in deze bestudeerde en geestdriftige, dus onstuitbare opmars.

Prof. Dr. Jan BRIERS